

Wereldstad Rome, het 'New York' van toen

Rondwandeling De Ravijntjes

- **Periode: jaren 151-250**
- **Startpunt: Rijssens Leemspoor (Markeloseweg 78b, Rijssen)**
- **Lengte: 4 km**

Gebruiksaanwijzing

- Getallen verwijzen naar de jaartallen op de paaltjes.
- Letters verwijzen naar de zijde van de informatiebus: R = regionale gebeurtenissen; N = Nederland; E = Europa; W = overige werelddelen.
- Scan onderweg QR-codes voor filmpjes e.d.

Bewegwijzering

Wit-paarse bordjes geven de looprichting aan. De bordjes zijn vaak bevestigd aan lantaarn- en straatnaampalen.

Podcast

Tip! Beluister voor je op pad gaat de podcast bij deze rondwandeling. Dan krijg je in het kort te horen wat er in deze periode gaande is. Dat maakt het gemakkelijker om gebeurtenissen die je onderweg tegen komt in die tijd te plaatsen. De podcast staat op de website van het Wereldtijdpad: zie pagina van deze rondwandeling.

[Tijd van rondwandeling de Ravijntjes](#)

Maquette van oud-Rome. Je ziet o.a. tempels en het Colosseum.

Het New York van toen

Wat nu New York is, was rond het jaar 200 Rome. Een bruisende stad. Imposante bouwwerken. Een miljoen inwoners. Internationaal georiënteerd. Rijk aan cultuur en vermaak. Machtscentrum van een wereldrijk. Schaamteloze rijkdom naast schrijnende armoede. Aquaducten die de stad permanent van vers water voorzien. Inwoners die een bonte verzameling goden vereren. Villa's met vloerverwarming. Winkelstraten, eettentjes en woonkazernes. Standbeelden en triomfbogen om 'kanjers' te eren. Duizenden slaven. En het stinkt er...

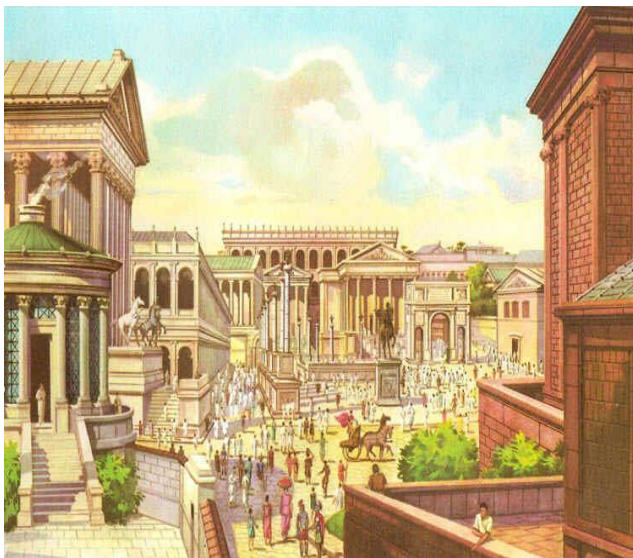

Het Romeinse Rijk

Vandaag de dag spreekt Rome nog steeds tot de verbeelding. Jaarlijks bezoeken miljoenen toeristen het Forum Romanum (het centrale plein van de oude stad), het Colosseum en het Pantheon. Ze proberen een glimp op te vangen van een wereld die niet meer bestaat. Op deze themawandeling doen we hetzelfde.

Het Forum Romanum nu.

Het Forum Romanum in de Romeinse tijd

Op weg naar 165

Waarom zou het in het oude Rome zo gestonken hebben?

Pokken

165-E Dood en verderf

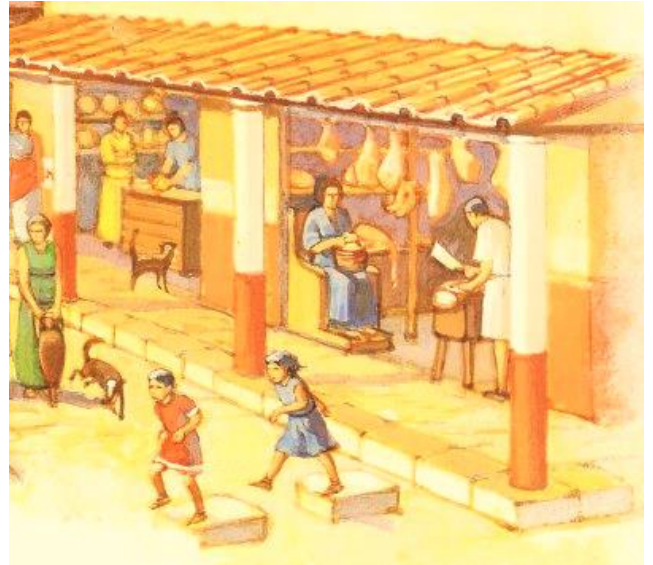
Toen een paar jaar geleden het dodelijke ebolavirus in Afrika dood en verderf zaaide, sloeg de World Health Organization (WHO) groot alarm. Het oude Rome werd regelmatig geteisterd door epidemieën. Er is in die tijd helaas geen kruid tegen gewassen. Lees maar eens 165-E.

Oorlogswapen

In 1767 gebruikten de Britten in Noord-Amerika pokken als biologisch wapen tegen de Indianen. Ze gaven ze met pokken besmette dekens.

Uitgeroeid

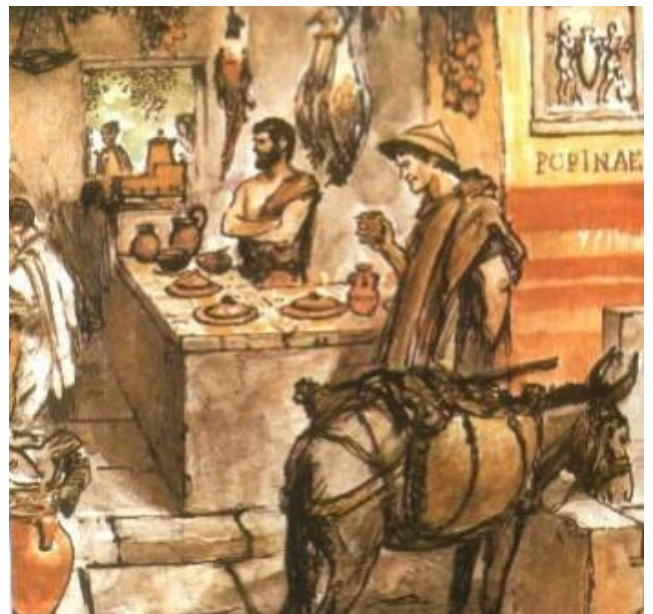
Sinds 1980 is de ziekte door een wereldwijde vaccinatiecampagne niet meer voorgekomen. Omdat de ziekte is uitgeroeid hoeven kinderen er nu niet meer tegen te worden ingeënt.

Romeins winkelstraatje. Waarom is het 'zebrapad' verhoogd?

166-E Winkeliers

Het oude Rome telt in 166 ongeveer een miljoen inwoners. Die zijn voor hun dagelijkse behoeften aangewezen op de talloze winkeltjes en eettentjes.

Eettentje in oud-Rome.

Welgestelde Romeinse familie

167-E Mode

Welgestelde Romeinse vrouwen gaan graag goed gekleed (zie 167-E). Ze dragen ook ondergoed, zoals een busteband van zacht leer. Soms ook wel een 'onderjurk' (onder-tunica). Slaven, jonge meisjes en arme vrouwen dragen geen stola.

Vrouwen dragen in het badhuis een soort bikini.

Statussymbol

Rijke Romeinse mannen dragen een toga. Een onhandig kledingstuk dat je niet zonder hulp kan aantrekken. Het is een stuk stof van 6 meter. Op die manier kun je laten zien dat je overal slaven voor hebt....!

Op weg naar 175

Hoe laten mensen in onze tijd aan hun omgeving zien dat ze niet op een euro hoeven te kijken?

175-E Permanentje

De zieke dames van Rome hebben wel wat over voor een fraai kapsel. Wie het kan betalen heeft een kapster aan huis.

Blondjes

De meeste vrouwen in Rome hebben donker haar. Maar blond is in. Wat doe je dan? Je koopt een blonde pruik gemaakt van het haar van Germaanse slavinnen. Of je bleekt je haar met een mengsel van urine, as en azijn.

Op weg naar 178

Wat is de meest vreemde plek waar je ooit geslapen hebt?

Sjiek!

178-E Beter bed

Liggend dineren.... Hoe lijkt je dat?

Op weg naar 182

Hoe ziet jouw droomkeuken er uit?

Romeinse keuken

182-E Smakelijk eten

Romeinse keukens zijn niet zo rijk ingericht als die van ons. Er is geen koud, laat staan warm stromend water. In woonkazernes ontbreekt niet zelden een ruimte om te koken. Arme Romeinen kopen hun maaltijden in één van de vele eettentjes op de hoek van de straat.

Stank

Romeinen zijn dol op *garum*, een vissaus. Ze doen het in bijna elk gerecht. De zout smakende saus wordt gemaakt van restafval van vissen, o.a. ingewanden. Die worden met zout in een vat gelegd en vervolgens twee á drie maanden in de zon gezet. Vraag je je nog af waarom Rome zo stinkt?

Gekruid

Romeinen gebruiken ook lavas, komijn, koriander, kaneel en peper om het eten op smaak te brengen. Verder is honing een belangrijk ingrediënt. Op het menu staan allerlei soorten vlees en vis. Van everzwijn tot inktvis en van relmuis tot duif. Het dessert bestaat uit fruit of met honing vermengde wijn.

Decadent

Voor de Romeinse sjiek geldt: wat van ver komt, is lekker. Rijke gastheren proberen hun gasten te imponeren met de meest exotische etenswaren als olifantenslurven, kamelenpoten, flamingohersenen en papegaaienhoofden.

Braken

Tijdens uitgebreide 'vreetfestijnen' komt het soms voor dat gasten tussendoor een vinger achter in de keel steken om zo ruimte te maken voor nog meer lekkers.... Arme Romeinen halen dat niet in hun hoofd. Die zijn allang blij als er iedere dag een eenvoudige maaltijd op tafel komt. Voedselschaarste en hongersnood komen in Rome regelmatig voor.

Romeins theater

183-E Overheidssubsidie

Romeinse keizers staan bekend om hun vrijgevigheid bij de organisatie van grote evenementen voor het 'gewone volk'. Ze hebben er zo hun redenen voor!

Gratis

Romeinse theaters hebben de vorm van een halve cirkel. Op de stenen banken is soms wel plaats voor 30.000 toeschouwers. De toegang is gratis.

Afgekeken van de Grieken

In het theater zijn treur- en blijspelen te zien. De Romeinen hebben het theater afgekeken van de Grieken. Romeinse schrijvers vertalen Griekse toneelspelen maar schrijven ze ook zelf.

Alleen mannen

De acteurs zijn mannelijke slaven. Ze spelen zowel de mannen- als de vrouwenrollen. Heel belangrijk bij een toneelstuk zijn de maskers! Die zijn gemaakt van geverfd linnen.

Let op het haar

De kleur van de pruiken geeft aan of het om een oude man (grijs), jonge man (zwart) of een slaaf (rood) gaat. De kleding van jongemannen is fel gekleurd, die van een oude man is wit.

Moordstuk

Voor een toneelstuk waarin iemand wordt vermoord, wordt soms een gevangene uit de dodencel geplukt. Die moet toch dood dus kan dat net zo goed op het toneel gebeuren.

Nog een feestgelegenheid: het Colosseum, het grootste amfiteater van het Romeinse Rijk, met plaats voor meer dan 50.000 toeschouwers! Geopend in het jaar 80 met spelen die 100 dagen duurden. In 217 zal een blikseminslag het Colosseum zo beschadigen dat het vijf jaar dicht gaat.

Gladiatoren

In het Colosseum worden gevechten georganiseerd tussen gladiatoren onderling, tussen dieren en tussen gladiatoren en dieren. Gladiatoren zijn meestal gevangenen of slaven. Ze hebben een gevechtstraining gehad. De meesten komen om in de gevechten van leven op dood.

Zij die gaan sterven groeten u

Die gevechten beginnen met een parade van de deelnemers. Voor de loge van de keizer staan ze even stil en roepen: 'Ave, Caesar, morituri te salutant' (Gegroet keizer, zij die gaan sterven groeten u). Volgens schattingen zijn er in de loop der eeuwen tussen de 300.000 en 500.000 mensen in het Colosseum omgekomen.

Duim omhoog, duim omlaag

De bloederige gevechten trekken altijd erg veel publiek. Als een gladiator verliest of gewond raakt, kan hij het publiek om genade vragen. Wie goed heeft gevochten, krijgt dat ook meestal. Maar als het publiek met de duim naar beneden wijst, wordt de vechter genadeloos vermoord.

Multifunctioneel

In het Colosseum worden ook zeeslagen georganiseerd. Daarvoor zet men het strijdperk onder water. Verder zijn er voorstellingen met acrobaten en fluitspelers. Het Colosseum kan worden overdekt met een enorm zeildoek om de toeschouwers tegen regen en de brandende zon te beschermen.

Trendy

186-E Het betere schilderwerk

Bibliotheek van Celsus in Efeze (Turkije)

187-E Openbare leeszaal

Openbare bibliotheken zijn minstens zo oud als de weg naar Rome!

Bibliotheek annex mausoleum

Rond 120 laat Tiberius Julius Aquila een bibliotheek bouwen in Efeze, een stad in het huidige Turkije. Hij wil daarmee zijn overleden vader Tiberius Julius Celsus Polemaenus eren, die de Romeinse gouverneur was van de provincie Asia. Celsus wordt bijgezet in een marmeren sarcofaag in de grafkamer onder de bibliotheek.

Zeegod Neptunus

189-E Reisverzekering

Romeinen vereren tientallen goden. Rivieren, jaargetijden, maanden en zelfs huizen hebben een heilige beschermer, die flink in de watten gelegd moet worden. Wie vergeet te offeren loopt het risico gestraft te worden met ziekte en ander onheil.

Goden in soorten en maten

Hier onder een greep uit de vele goden die Romeinen vereren. Sommige namen zullen bekend voorkomen.

- Abeona, godin van de goede heenreis.
- Adeona, god van de goede terugreis.
- Amor, god van de liefde.
- Apollo, god van de zon, muziek en landbouw.
- Aurora, godin van de dageraad.
- Bacchus, god van de wijn en dronkenschap.

- Cloacina, godin van de riolering.
- Concordia, godin van eendracht en harmonie.
- Diana, godin van jacht, maan en kuisheid.
- Flora, godin van lente en bloemen.
- Fortuna, godin van toeval, geluk en kansen.
- Juventas, godin van jeugd en jeugdigheid.

- Mars, god van de oorlog.
- Neptunus, god van zee, rivieren, overstromingen en paarden.
- Pax, godin van de vrede.
- Somnus, god van slaap en slaapwandelen.
- Veritas, godin van de waarheid.
- Victoria, godin van de overwinning.

Op weg naar 200

Wat zou je liever willen, je verleden veranderen of je toekomst zien?

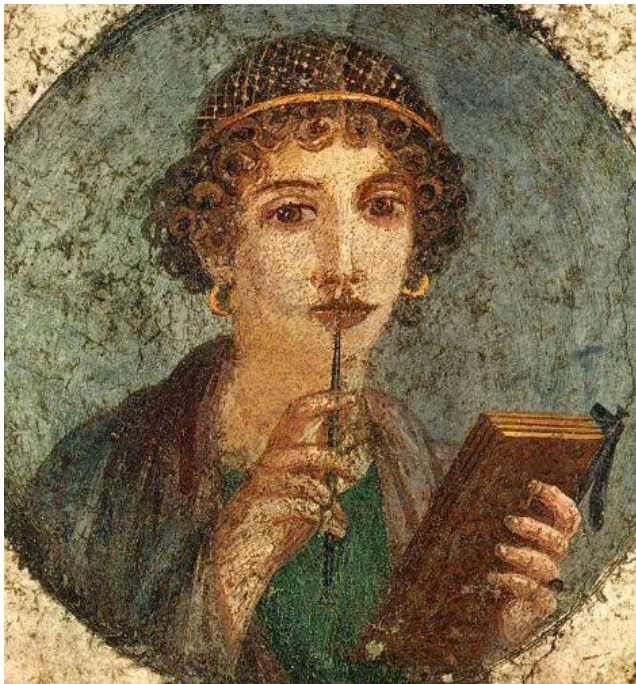

200-E Aantal

Ter vergelijking: ons land heeft nu 17 miljoen inwoners en Europa 500 miljoen. De wereldbevolking bestaat momenteel uit meer dan 7 miljard mensen.

Op weg naar 209

Welke leeftijd zou je het liefst voor altijd hebben?

Romeinse vrouw met schrijfstift

209-E Schoonheidsideaal

Niks nieuws onder de zon!

Romeinse dobbelstenen

212-E Gokje wagen

Het is niet bekend of de Romeinen ook al aan matchfixing deden...

Op weg naar 226

Welke geur roept bij jou een herinnering uit je jeugd op?

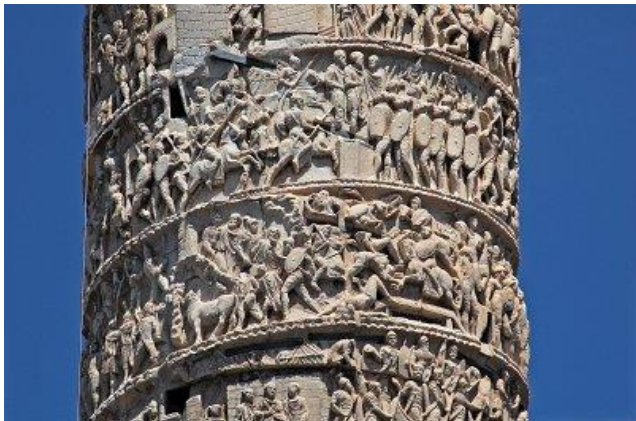
Parfumflesjes

226-E Luchtje

Veel Romeinen geloven dat parfums geneeskrachtig zijn.

Zuil van Trajanus. De 30 meter hoge zuil bestaat uit 29 op elkaar gestapelde blokken marmer. Binnenin is een wenteltrap die naar het platform boven op de zuil leidt. In de zuil is een 200 meter lang stripverhaal gebeiteld over de veldtochten van keizer Trajanus.

Stripverhaal over de veldtochten van keizer Trajanus

Standbeeld van keizer Julius Ceasar

Triomfboog voor keizer Constantijn

230-E Romeinse toppers timmeren aan de weg

Generaals die een vijand hebben verslagen, paraderen met hun troepen over het forum. Ze tonen de van alle kanten toegestroomde Romeinen hun oorlogsbuit en krijgsgevangenen en laten zich toejuichen.

Fragment van de triomfboog van generaal Titus. Hij veroverde Jeruzalem en nam de zevenarmige kandelaar uit de tempel mee.

Op weg naar 247

Wie verdient volgens jou een standbeeld? En waarom?

Circus Maximus: stadion voor wagenrennen, 650 m lang en 120 m breed.

247-E Spektakel

Rome loopt er voor uit. Soms zijn er wel 150.000 toeschouwers.

Sponsors

Wagenrennen worden gehouden in een stadion – de Romeinen noemen het 'circus' - met een langwerpige baan. Vier teams rijden tegen elkaar: de roden, witten, blauwen en groenen. Elk team heeft een eigen groep van sponsors.

Levensgevaarlijk

Wagenrennen is een gevaarlijke sport. Zowel de wagenmenner als de paarden lopen vaak ernstig letsel op. Regelmatig vallen er doden.

Hooligans

De toeschouwers zijn meestal fanatiek supporter van een van de teams. Er wordt gegokt bij het leven. Soms breken er hevige rellen uit tussen de verschillende supportersgroepen, ook buiten het stadion.

Aanrader

Wil je een indruk krijgen van hoe het oude Rome er uitzag? Bekijk dan op YouTube het animatiefilmpje *Rome Reborn 2.1* (7 min.).

250 – Einde van de themawandeling

Terug naar startpunt Rijssens Leemspoor

1. Loop terug via de Turfweg (wandelroute met gele, zwartomrande pijl) en de Vincent van Goghstraat naar de rotonde.
2. Steek de rotonde over: Kruisweg.

3. Einde weg rechts: Rijssens Leemspoor.

Het Wereldtijdpad wordt in stand gehouden door een team van vrijwilligers.

Je kunt hen steunen bij het onderhoud door voor € 5 donateur te worden op www.wereldtijdpad.nl (pagina: Donateurs).

Maar ook een eenmalige donatie op bankrekening NL58 INGB 0671 8797 58 wordt bijzonder op prijs gesteld.

Colofon

© 2019 Stichting Wereldtijdpad

Samenstelling: Floor Looy
Projectmanagement: IKOconsult, Almelo

De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van derden zo goed mogelijk te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich tot de uitgever wenden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De Stichting Wereldtijdpad aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor schade als gevolg van niet of onjuiste vermelding van gegevens in deze uitgave. U kunt eventuele opmerkingen schriftelijk of per mail doorgeven aan de stichting.